

Kommunstyrelsen

Remissyttrande SOU 2025:85 Ökad tydlighet, stärkt samverkan – förutsättningar för framtidens utvecklingspolitik

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningen föreslår

Kommunstyrelsen

att bifalla remissvaret som kommunens yttrande över delbetänkandet Ökad tydlighet, stärkt samverkan – förutsättningar för framtidens utvecklingspolitik.

Ärendebeskrivning

Regeringen beslutade den 11 juli 2024 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att ta fram förslag kring den framtida inriktningen och utformningen av den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken (dir. 2024:69).

Utredningen har fått namnet SVESAM – Utredningen för Sveriges sammanhållna utveckling och ska slutredovisas senast den 1 juni 2026. Det första delbetänkandet har nu skickats ut på remiss.

Förvaltningens bedömning

Bakgrund

Regeringen har gett utredningen i uppdrag att:

- **Se över ansvarsfördelningen**

Analysera och föreslå hur ansvar och uppgifter mellan statliga myndigheter (inklusive länsstyrelser), regioner och kommuner inom den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken kan göras tydligare och mer ändamålsenliga.

- **Identifiera och undanröja hinder för samverkan**

Kartlägga hinder för samordning och samverkan mellan myndigheter, regioner och kommuner samt föreslå åtgärder som stärker effektivitet, samarbete och helhetssyn i utvecklingspolitiken.

- **Pröva framtida inriktning för politiken**

Bedöma om den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken bör slås samman till ett gemensamt politikområde, och i så fall föreslå:

- ett nytt gemensamt mål,
- en anpassad styrmodell,
- samt vilka fokusområden en sådan samlad politik bör ha.

Syftet med utredningen är att skapa en mer sammanhållen, tydlig och långsiktigt hållbar utvecklingspolitik som stärker hela Sveriges utvecklingsförmåga och bättre tar tillvara olika regioners och kommuners särskilda förutsättningar.

Tre huvudfrågor

Som ram för det fortsatta utredningsarbetet fokuserar utredningen på tre huvudfrågor:

1. Förtydligat ansvar och stärkt styrning

- Finns det behov av att förändra och förtydliga statliga myndigheters, inklusive länsstyrelser, och regioners ansvar och uppgifter inom den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken?
- Vilka förändringar bör i så fall föreslås?
- Ska regeringens styrning förändras, och i så fall hur?
- Hur kan regionernas möjligheter att genomföra det regionala utvecklingsarbetet stärkas?

2. Effektivare samordning och samverkan

- Vilka hinder finns i dag för samordningen av statliga myndigheter, inklusive länsstyrelser?
- Vilka hinder finns för samverkan mellan statliga myndigheter, regioner och kommuner?
- Hur kan samordning och samverkan förbättras?

3. En samlad politik för territoriell utveckling

- Bör den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken slås samman till ett gemensamt politikområde?
- Hur ska i så fall det gemensamma målet formuleras och följas upp?
- Vilka fokusområden bör en sådan politik ha?

Sammanfattning av utredningens preliminära slutsatser

1. Tydligare mål, ansvarsfördelning och styrning behövs

Styrningen är i dag splittrad mellan politikområden, myndigheter och nivåer, vilket skapar otydlighet och ineffektivitet. Ett mer sammanhållet styrsystem krävs för att utvecklingspolitiken ska fungera för hela landet. Utredningen anser även att det behövs ett samlat system för uppföljning av den territoriella politiken, inklusive regelbundna analyser av geografiska utvecklingstrender.

2. Landsbygdernas förutsättningar måste prioriteras

Landsbygdens unika möjligheter och utmaningar har hittills inte beaktats tillräckligt. Politiken behöver bli mer platsanpassad och ta hänsyn till gles- och landsbygdernas särskilda villkor.

3. En ny gemensam politik – med tydlig landsbygdsdimension

Utredningen ser positivt på att slå samman regional utvecklingspolitik och landsbygdspolitik. En ny, samlad politik bör tydliggöra landsbygdens roll och bidra till ett gemensamt mål för territoriell utveckling.

4. Staten har ett särskilt ansvar för territoriell sammanhållning

Staten behöver agera samlande kraft och bidra till att minska skillnader i levnadsvillkor i hela landet. Det kräver tydligare styrsignaler och mer långsiktiga investeringar.

5. En mer samordnad statlig närvaro krävs

Den nuvarande statliga organisationen är för uppdelad. För att uppnå bättre sammanhållning behövs en starkare statlig närvaro och samverkan – särskilt på regional nivå via länsstyrelserna, men även mellan myndigheter.

6. Regionerna behåller uppdraget för regional utveckling

Regionerna föreslås fortsatt ha ansvar för det regionala utvecklingsuppdraget. De spelar en central roll som samordnare, men behöver stöd i form av tydligare statlig styrning och uppföljning.

7. Kommunerna bör involveras i högre grad

Kommunerna är nyckelaktörer, särskilt i frågor om service, infrastruktur och näringslivsutveckling. Deras roll i det nationella utvecklingsarbetet bör därför förstärkas.

8. CIVILSAMHÄLLET'S ROLL BÖR UTVECKLAS

Civilsamhället bidrar till demokratisk förankring, social hållbarhet och lokal utveckling. Utredningen vill se en stärkt roll för civilsamhället i utvecklingspolitiken.

Förvaltningens förslag till yttrande i korthet

Förvaltningen välkomnar ambitionen i SOU 2025:85 att göra ansvar och samverkan tydligare, men konstaterar att delbetänkandet i praktiken bara föreslår ett förtydligat samråd i 9 § lagen om regionalt utvecklingsansvar (civilsamhälle, näringsliv och hänvisning till minoritetslagen) från 1 juli 2026. Ansvarsfördelningen lämnas i övrigt oförändrad och de större vägvalen skjuts till slutbetänkandet.

Förvaltningens huvudlinje är att pröva alternativ till en regionstyrd modell. Vi föreslår att FA-regioner får det operativa ansvaret och direkt tilldelning av utvecklingsmedel enligt en behovs- och gleshetsjusterad nyckel, medan regionen får en tydlig koordineringsroll för satsningar som går över flera FA-regioner. Det skulle korta beslutsvägarna, minska risken för storregionala låsningar och göra politiken mer träffsäker där människor lever och arbetar. Om politikområdena för regional utveckling och landsbygd slås samman måste landsbygdsfrågorna definieras och följas upp med egna mål och indikatorer; annars riskerar de att hamna i skymundan.

Förvaltningen stödjer territoriell sammanhållning, men begreppet måste fyllas med innehåll. Staten bör sätta tydliga miniminivåer och mått för t.ex. vårdtillgänglighet, grundläggande service, digital/fysisk infrastruktur och rimliga pendlingstider – och koppla dem till finansiering. Vi stödjer också platsbaserad samordning, vilket talar för FA-nivån: den följer arbetsmarknadens flöden och kan justeras när näringsliv och pendlingsmönster förändras.

Slutligen behöver länsstyrelsens och regionens roller renodlas. Länsstyrelsen bör samordna statens närvaro och myndigheternas insatser samt sköta lagstadgad tillsyn/tillstånd och beredskap. Kampanjer och operativa sociala/folkhälsoinsatser bör kanaliseras via regionen för att undvika dubbla processer och onödig administrativ börda för lokala verksamheter. Förvaltningen efterfrågar också starkare statlig närvaro i hela landet och en bättre analys och uppföljning som även omfattar effekterna på lokal nivå.

Beslutsplanering

Kommunstyrelsen 2025-09-09

Bilaga: Förslag till remissyttrande

Beslutet skickas till

Niklas Nordén, kommundirektör

Majed Safaee
Kommunstrateg

Niklas Nordén
Kommundirektör

Remissvar SOU 2025:85 delbetänkande Ökad tydlighet, stärkt samverkan

Vi välkomnar ambitionen att stärka tydligheten och samverkan inom ramen för utvecklingspolitiken, men menar att flera avgörande vägval återstår.

Delbetänkandet föreslår i sak endast ett förtydligande i 9 § lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar – att regionen uttryckligen ska samråda med det civila samhällets organisationer och näringslivet samt att en hänvisning till minoritetslagen införs – med ikraftträdande den 1 juli 2026.

Vi konstaterar att utredningen i övrigt vill behålla dagens ansvarsfördelning och använder delbetänkandet för att bereda för större ställningstaganden.

När regional utveckling flyttades från länsstyrelserna till regionerna var syftet att stärka den lokala förankringen och ge en tydligare demokratisk styrning av utvecklingsarbetet. Regionerna fick därmed ett lagstadgat regionalt utvecklingsansvar för att utarbeta och genomföra strategier för länets utveckling, med målsättningen att främja tillväxt och en hållbar samhällsutveckling. Det steget har haft betydelse, men avståndet mellan beslut och vardag kvarstår ofta – särskilt i gles- och landsbygder där arbetsmarknadens flöden, pendlingsmönster och näringslivets geografi sällan följer regiongränserna.

Det är därför dags att ta ytterligare ett steg för att stärka förankring och demokrati: besluten behöver komma närmare dem som faktiskt berörs och fattas i strukturer som speglar medborgare och näringslivets verklighet. Mot den bakgrunden bör utredningen genomlysa alternativa modeller till dagens regionsystem, exempelvis att FA-regioner (funktionella arbetsmarknadsregioner) ges det operativa ansvaret och direkt tilldelning av utvecklingsmedel, medan regionerna får en tydligt avgränsad koordinerande roll. En sådan ordning kan korta beslutsvägarna, öka ansvarstagandet, minska risken för regionala låsningar och göra politiken mer träffsäker där människor lever och arbetar.

En sådan ordning minskar också risken för informella ”kartellbildningar” inom regionen där större kommuner tillsammans kan åsidosätta landsbygdens behov för att enbart fokusera på urbana områden. Det skulle också stärka lokalt ansvarstagande och förkortar ledtider från behov till beslut. Den är dessutom förenlig med utredningens egen slutsats att målen, ansvarsfördelningen och styrningen måste göras tydligare i ett sammanhållet system.

Vi menar att styrningen bör flytta närmare människor- och näringslivets vardag. FA-regionerna bör vara primära mottagare och förvaltare av utvecklingsmedel, eftersom de bättre speglar arbetsmarknadens faktiska flöden och näringslivets struktur. Detta skulle också underlätta samverkan över regiongränser som idag utgör ett hinder för många utvecklingsprojekt. Den ordning vi föreslår skapar också större möjligheter. Det finns i sig inget som hindrar flera FA-regioner att gå samman och kanalisera sina medel via regionen om man så fortsatt önskar.

Vi noterar att utredningen för ett öppet resonemang om relationen mellan regional utvecklingspolitik och landsbygdspolitik och pekar på att fördelarna med ett gemensamt politikområde kan överväga, samtidigt som man uttryckligen varnar för att landsbygdernas frågor kan hamna i skymundan. Oavsett vilket alternativ som väljs krävs därför att landsbygdspolitiken definieras tydligt, framhävs i styrningen och säkras genom egna mål, indikatorer och uppföljning. Utan detta riskerar ett samlat område att reproducera dagens otydlighet, som utredningen själv identifierar som ett grundproblem. Med tanke på hur dagens system fungerar kan vi se fördelar med tydligare statlig styrning när det kommer till landsbygdspolitiken.

Vi instämmer i utredningens perspektiv gällande territoriell sammanhållning, men understryker att begreppet måste få reellt innehåll. Sammanhållning kan inte vara ett ord i en strategi samtidigt som tillgång till grundläggande samhällsfunktioner i praktiken försvagas i delar av landet. Här delar vi utredningens analys: staten behöver formulera tydliga mål för vad sammanhållning innebär, säkerställa verktyg som kompenserar för geografiska skillnader samt bygga ett sammanhållet uppföljningssystem som fångar utvecklingen i olika geografier – annars riskerar politiken att sakna verkan.

Det regionala och kommunala självstyret kan inte vara argument för att fortsätta låta landet styras isär. En territoriell sammanhållning förutsätter en ökad statlig styrning och tydlighet. I praktiken innebär detta att regeringen bör definiera mått och trösklar för exempelvis tillgänglighet till vård, tillgänglighet till primär service, digital och fysisk infrastruktur samt pendlingstider, och koppla dem till fördelningen av resurser.

Vi står också bakom effektiv platsbaserad samordning. Men just därför bör utvecklingsmedlen kanaliseras till FA-regionerna: det är där den platsbaserade logiken konkretiseras, där arbetsmarknad, bostäder, utbildning och transporter korsas i människors vardag. FA-nivån kan, till skillnad från en administrativ länsindelning, justeras över tid när pendlingsmönster och näringsliv förändras, vilket stärker politikens träffsäkerhet och minskar risken att insatser låser fast en föråldrad geografi. Detta ligger i linje med utredningens betoning av att tydliga roller och en verksamhetslogik behövs – men vår slutsats är att den operativa rollen bör förläggas närmare funktionella arbetsmarknader än i dag.

Vi välkomnar därför att ”lokal och regional förankring” lyfts som vägledande värde och att samrådsplikten förtydligas. Om kommuner och civilsamhälle bjuds in till samråd men få eller inga beslut materialiseras där människorna bor – medan omfattande strategidokument produceras – undergrävs legitimiteten. Verklig förankring förutsätter att resurser och beslut kommer närmare medborgare och näringsliv - därför bör utredningen även pröva modeller där utvecklingsmedel kanaliseras till FA-regioner. Att ge FA-regionerna större rådighet över medlen skulle i sak förbättra förankringen och skapa mer dynamik, just eftersom FA-regioner kan omformas i takt med ekonomins och arbetsmarknadens förändring. Samråd som metod blir då ett medel för att förbättra beslut – inte en ersättning för beslut.

Sammantaget rekommenderar Sollefteå kommun att utredningen i slutbetänkandet prövar andra alternativ än den regionstyrda modellen. I vårt remissvar lyfter vi fram FA-

regionerna som en modell där staten och EU fördelar utvecklingsmedel direkt till FA-regionerna utifrån en behovs- och glesbygdsjusterad nyckel, medan regionernas roll avvecklas eller begränsas till ett rent koordinerande uppdrag. Det kan dock finnas andra modeller som är mer ändamålsenliga. Det är beklagligt att utredningen inte har tagit ett större grepp om frågan.

Länsstyrelsen och regionernas roll

Vi vill också påtala den rollglidningen mellan länsstyrelser och regioner. I dag ser vi ofta överlappande initiativ från båda nivåerna i en rad olika frågor som sträcker sig från suicidprevention, kultur, jämställdhet, våld i nära relationer till näringslivsutveckling - där både initiativ från Länsstyrelser och regionala initiativ riktas mot kommunerna.

För kommuner innebär detta att samma målgrupper och verksamheter samtidigt efterfrågas i flera parallella processer, med dubbla uppföljningar och återkommande samordningsmöten. Detta kan vara positivt för att stötta sysselsättningssiffror i större kommuner men för mindre kommuner innebär det en ökad administrativbörda där betydande tid och resurser måste tillskapas och överförs från den operativa verksamheten till koordinering och administration med Länsstyrelsen och Regionen. För att värna förankring, effektivitet och ansvarstagande behöver rollerna renodlas.

Länsstyrelsens uppgift bör vara att samordna statliga myndigheters närvaro och insatser i länet samt att säkerställa att statens krav och stöd paketeras sammanhållet gentemot kommunerna. Till detta kan läggas samordning inom ramen för de lagstadgade tillsyns- och tillståndsfrågor som Länsstyrelsen hanterar, samt frågor om totalförsvar, beredskap och krishantering.

Egna initiativ inom områden som inte är direkt kopplade till den egna tillsyn och tillståndsverksamheten samt inte explicit kommer via direktiv från regering och riksdag ska undvikas och i möjligaste mån kanaliseras via regionerna. En sådan ordning minskar dubbelstyrning och administrativ börda samt skapar tydligare ansvarslinjer.

Termen *samverkan* nämns över 300 gånger i utredningen. Samtidigt är *samverkan* ett begrepp som kan betyda mycket – och därmed riskerar att bli otydligt i praktiken.

Utredningen föreslår att länsstyrelsen ska få en samordnande roll för sektorsmyndigheternas arbete på regional nivå. Det är en god ambition, men i praktiken mycket svårt att genomföra när sektorsmyndigheter ofta saknar helhetssyn och inte alltid har kunskap om kommunala och regionala förutsättningar.

Vad händer exempelvis när en investering i den gröna omställningen försenas därför att Trafikverket kräver att kommunen först investerar i det statliga vägnätet för att en detaljplan ska kunna godkännas? Och vad händer när Trafikverket – med hänvisning till att myndigheten saknar ett uttryckligt uppdrag att stödja återuppbyggnaden och utvidgningen av det svenska försvaret – försenar och försvårar Försvarsmaktens etableringar.

Om det redan i dag är svårt att bryta stuprörsstrukturer på nationell nivå – hur ska då länsstyrelserna lyckas med detta regionalt? Och vilka resurser och befogenheter krävs för att de faktiskt ska kunna fullfölja det samordnande uppdraget?

Statlig närvaro och behovet av en sammanhållen territoriell politik

En ökad statlig närvaro i hela landet är avgörande för långsiktiga utvecklingsförutsättningar. Under de senaste decennierna har flera statliga myndigheter successivt minskat sin fysiska närvaro i många landsbygdskommuner. Den största förlusten är inte främst färre arbetstillfällen och minskade utvecklingsmöjligheter, utan att myndigheternas – och därmed statens – kunskap om lokala och regionala förhållanden har urholkats.

Utvecklingen i landsbygd och regioner är komplex och påverkas av flera sammanlänkade områden som infrastruktur, hälso- och sjukvård, utbildning och kompetensförsörjning. Dessa faktorer är avgörande för att välfärdsstaten ska kunna leverera likvärdig service, trygghet och säkerhet – inklusive beredskap och totalförsvar – i hela landet. Tyvärr ser vi att både statliga myndigheter och regioner ofta agerar i silos: aktörer arbetar parallellt – ibland i motsatt riktning – vilket i praktiken kan hämma snarare än stödja lokal och regional utveckling.

Mot denna bakgrund är utredningens förslag om stärkt analys, uppföljning och utvärdering av landsbygdspolitiken på alla nivåer mycket välkommet. Det är centralt att vi får bättre kunskap om hur lagstiftning, insatser och budgetfördelning faktiskt slår ut i olika delar av landet. För att detta ska få verklig effekt måste analysen även omfatta den kommunala nivån, inte enbart den regionala.

Vi behöver utveckla förmågan att justera insatser utifrån kunskap om deras geografiska effekter. Det krävs också att vi genomför konsekvensbedömningar av statliga förslag som påverkar kapaciteten att uppfylla välfärdsuppdraget.